היו בודקין פרק חמישי סנהדרין מב.

ותרוייהו כר' יוחנן. במלתיה דר' יוחנן פליגי ועד שנתמלא סכינא להו מיהו רב יהודה סבר מלוי פגימתה דקאמר ר' יוחנן למהוי כי יתרא דהומי כמו יתר של קשת שהיא כל פגימת הקשת מליאה עד היתר דהיינו חלי העיגול והלי לסוף שנעה הוא והרלדעי סברי מלוי פגימה דקאמר ר' יוחנן עד דמהוי כי נפיא עגולה במילואתה: **וליבריך הטוב והמטיב.** מדרב יהודה פריך נהי נמי דמשבעה ואילך ליכא למימר מתדש ליבריך מיהא הטוב והמטיב שכל שעה הוא מטיב לנו במילואתה תמיד שמוספת להאיר לעולם: **אטו כי חסר.** מי משכינן לה רעה לגבן לגבולי דיין האמת דנתשוב את מליאתה טיבותא לגבולי הטוב והמטיב: **וליבריך לפרוייסו.** דיין האמת בחסרונה וטוב המטיב במילואתה: **דהיינו אומיסי.** בכל חודש בריאת עולם כמנהגו היא ואין כאן דין פורענות בחסרונה ולא הנטעה לנו חסד במילואתה: **דיין.** אילו לא זכו למנוה אחת אלא לזו שמקבלין פני שכינה פעם אחת בחדש כדאמרן בג"ש: **אמר אביי.** הואיל ומקבל פני שכינה הוא מעומד נעי לגבולי מפני כבוד שכינה שהוא מקבל: **פקידים.** מנוה שנאיתם להתנהג בהילוך תקיפותיהם: **עשיס ושמחים.** דכתיב (תהלים יט) ישיש כגבור: **פועלי אמת.** הן שאינם משנים את סדרם: **ולבנה אמר.** הקב"ה שתתחדש בכל חדש: **עטרת תפארת.** היא זו לעמוסי בטן שיתן בהם שתי אלפים אבוס בר ורב תבואות בכבח שור: משלי יד ד

5. אל למלכים למואל אל למלכים שתו יין ולרוזנים אי שכר: משלי כט ב

6. יהלך זר ולא סוד נבדי ואל שפתיך: משלי כז ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואחר אומר בהגיע כל"ל ותיבת כתוב נמחק: (ב) רש"י ד"ה עטרת וכו' להתחדש בגדולתן כמותה ולפאר: (ג) תוס' ד"ה העוסקים וכו' ריש דיני נפשות. ב"כ ע"פ רשלא רחן בנפשם שפיכת מות המתפוויים נמדבר וכל לשון רחן הוא חסרון ואבוד:

מוסף רש"י

אשר במאמרו ברא שחקים. שאמר (תהלים לג) כדבר ה' שמים נעשו (מחד"ו פי' רב). **שלא ישנו את תפקידם.** שמש לאחיר כיום וירח כלילה כמה שנאמר (בראשית א) **את המאור הגדול** וגו' (שם). **פועלי אמת.** הם שלא ישנו, ואני קבלתי פועל אמת, ואקביים קאי, שפשלתו אמת (שם). **תפארת.** היא זו ועטרת לעמוסי בטן, קיימן טוב היא להם לעתיד לבא דכתיב (ישעיה כד). ואפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך ה' צבאות בהר ציון וגו' וגו' (שם). ונגד זקניו כבוד (שם). שהן עתידין להתחדש כמותה. כמו שהלבנה עתידה, והיה אור הלבנה כאור החמה (ישעיה ל) וכתיב (שופטים ה) והאהביו כצאת השמש בגבורתו (מחד"ו שם). **לא שנו אלא שעות.** שהעידו על הנשמות, אבל הוקלו בפיהם שם הבן החמה אין כאן טעות אלא מה (פסחים יב:). **בתוך הבן.** כשמתחיל הבן (שם). **היו מכניסין אותן.** לבעלי דינין (לעיל כט.).

הדרן עלך היו בודקין

מסורת הש"ס

(א) [נ"ל מרוטה פי' עגולה כך ביר' המוס' בבכורות מב. ד"ה ציניין]. (ב) [פי' תוס' מגילה כא. ד"ה אילמלא]. (ג) רש"ל מ"ו. (ד) [פסחים יב:]. (ה) [תוס' פ"מן]. (ו) [נ"ל דיין אלו מנגד אלו פר שיראה]. (ז) [כלומר נשלו ונתנו כו פר שנתגרר לאור עניון ערך זקן ל"ן]. (ח) [תוספתא פ"ז ה"ש]. (ט) [תמיד טו:]. (י) [עיל מנ. כ]. (יא) [נ"ל והטוב והמטיב]. (יב) נ"ל לה.

תורה אור השלם

1. הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה:
שמות יב ב

2. עֹזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ:
שמות טו ב

3. כִּי בְתַחְבֻּלוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ מִלְחָמָה וּתְשׁוּעָה בְּרֹב יוֹעֵץ:
משלי כד ו

4. בְּאֵין אֲלָפִים אָבוּס בָּר וְרַב תְּבוּאוֹת בְּכֹחַ שׁוֹר:
משלי יד ד

5. אֶל לְמְלָכִים לְמוּאֵל אֶל לְמְלָכִים שְׁתוּ יָיִן וּלְרוֹזְנִים אַי שֵׁכָר:
משלי כז ב

6. יְהַלֵּךְ זָר וְלֹא סוֹד נָבְרִי וְאֵל שִׂפְתֶיךָ:
משלי כז ב

ותרוייהו כר' יוחנן סבירא להו דלמיהוי כי יתרא הא למיהוי כי [ט]**נפיא אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא וליבריך הטוב והמטיב אמר ליה אטו כי חסר מי מברכינן דיין האמת דלבריך הטוב והמטיב וליברכינהו לתרוייהו כיון דהיינו אורחיה לא מברכינן וא"ר אחא בר חנינא א"ר אסי א"ר יוחנן** [י]**כל המברך על החדש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה כתיב הכא** [1]**החדש הזה וכתיב התם** [2]**זה אלי ואנוהו תנא דבי רבי ישמעאל אילמלא** [כ](לא) **זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חדש וחדש דיים אמר אביי** [3]**הלכך נימרינהו מעומד מרימר ומר זוטרא מכתפי** [כא](אהדדי) **ומברכי א"ל רב אחא לרב אשי במערבא מברכי ברוך מחדש חדשים אמר ליה האי נשי דידן נמי מברכי אלא כדרב יהודה דאמר רב יהודה** [4]**ברוך [וכו'] אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם ששים ושמחים לעשות רצון קונם פועלי אמת שפעולתן אמת ולבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהן כמותה ולפאר ליוצרם על שם כבוד מלכותו ברוך אתה ה' מחדש חדשים** [5]**כי בתחבולות תעשה לך מלחמה א"ר אחא בר חנינא א"ר אסי א"ר יוחנן במי אתה מוצא מלחמתה של תורה במי שיש בידו חבילות של משנה קרי רב יוסף אנפשיה** [6]**ורב תבואות בכח שור: אחד אומר בשתי שעות כו': א"ר שימי בר אשי לא שנו אלא שעות אבל אחד אומר קודם הנץ החמה ואחד אומר לאחר הנץ החמה עדותן בטילה פשיטא** [7]**אלא אחד אומר קודם הנץ ואחד אומר** [ל] **בתוך הנץ הא נמי פשיטא מהו דתימא הא בגילויא קאי וזהרורי בעלמא הוא דחזא קמ"ל: ואחר כך מכניסין כו': אותו היום ותו לא והתניא** [מ]**אם יש ממש בדבריו לא היה יורד משם לעולם ואם אין ממש בדבריו אין יורד כל היום כולו כדי שלא תהא עלייתו ירידה לו אמר אביי תרגומה אאם אין ממש בדבריו: מצאו לו זכות כו': יין מאי טעמא לא אמר רבי אחא בר חנינא אמר קרא** [8]**ולרוזנים אי שכר העוסקין ברזו של עולם** [9]**אל ישתכרו:** [מא](מצאו לו זכות כו'): **לא ראו מאי א"ר אחא פוטרין אותו וכן א"ר יוחנן** [10]**פוטרין אותו א"ל רב פפא לאביי וליפטריה מעיקרא א"ל הכי א"ר יוחנן כדי שלא יצאו מב"ד מעורבבין איכא דאמרי א"ל רב פפא לאביי ולמה לי יוסיפו ליפטריה מבי דינא קמא אמר ליה ר' יוסי קאי כוותך דתניא ר' יוסי אומר כשם שאין מוסיפין על ב"ד של שבעים ואחד כך אין מוסיפין על ב"ד של עשרים ושלשה ת"ר אומר בדיני ממונות נזדקן הדין ואין אומר בדיני נפשות נזדקן הדין מאי נזדקן הדין אילימא קש דינא איפכא מיבעיא ליה אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא איפוך רב אשי אמר לעולם לא תיפוך ומאי נזדקן הדין** [מב]**חכם דינא מיתיבי** [מג]**גדול שבדיינין אומר נזדקן הדין אי אמרת בשלמא חכם דינא היינו דאמר גדול אלא אי אמרת קש דינא לא סגיא דלא אמר גדול כסופי הוא דקא מיכסיף נפשיה אין** [מד]**אינו דומה מתבייש מעצמו למתבייש מאחרים איכא דאמרי אי אמרת בשלמא קש דינא היינו דאינו דומה מתבייש מעצמו למתבייש מאחרים אלא אי אמרת חכם דינא גדול אשבוחי משבח נפשיה והכתיב** [6]**יהלך זר ולא פיך שאני מילתא דבי דינא דאגדול רמיא כדתנן** [מה]**גמרו את הדבר היו מכניסין אותן גדול שבדיינין אומר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב:**

הדרן עלך היו בודקין

פועלי אמת. פי' הקונע' שאין משנין את סדרן ואינם דגרס פועל אמת ואהקב"ה קאי שנאמת וכדין מיעטה ולהכי קאמר אמר הכי ולגנבה אמר שתתחדש: **ורב תבואות.** משום דיוסף מיקרי נכור שור לכתיב (דברים לג) נכור שורו הדר לו ונעל שמועות הוא נעל מטין כדאמר (הוריות ד' יד.) הכל צריכין למרי מיטיא ומאמרינן בשילהי הוריות (שם) דרב יוסף סיני: **העוסקים** ברזו **של עולם.** היינו דיני נפשות (ג) אבל לא דיני ממונות והא דאמר (עירובין ד' סד.) שתה רביעית יין אל יורה היינו הוראה למיסור והיתר: **קש דינא.** פירוש ואין יכול לעמוד עליו:

הדרן עלך היו בודקין

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ו מהלכות סנהדרין הלכה ח סמג עשין מ וכתב אלפס עוד סנהדרין פ"ד דכ"ל.):
כג ב מיי' ופמג שם עשה ע. פו"ת סימן תכו סעיף ב וכתב אלפס שם:
כד ג מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעיף ג וכתב אלפס שם):
כה ד מיי' פ"ב מהלכות עדות הלכה ה סמג עשין קנ:
כו ה מיי' פ"ו מהלכות סנהדרין הלכה ח סמג עשין נח:
כז ו [מיי' פ"ב מהל' סנהדרין הל' יג ע"פ רי"ד סי' רמב פרי' יג בהגהה):
כח ז ח מיי' שם פ"ו הלכה כ:

רבינו חננאל

פלשון נפה. והיא עגולה במילואה. ואמרי' וליבריך על הלבנה כשתתמלא הטוב והמטיב ודחינן אטו כשיחסר מברך עלה ברוך דיין האמת אלא כיון דאורחיה היא לית בה ברכה. א"ר יוחנן כל המברך על החדש כאלו מקבל פני שכינה. שנאמר החודש הזה לכם וכתיב זה אלי ואנוהו וכי מברכין אין מברכין אלא מעומד. מרימר ומר זוטרא הוו מכתפי להו ומברכי ברכת החודש. כא"י אמ"ה אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם ששים ושמחים לעשות רצון קונם פועלי אמת שפעולתם אמת ללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהן עתידים להתחדש כמותה ולפאר ליוצרם על כבוד מלכותו. בא"י מחדש חדשים: **במי** אתה מוצא מלחמת התורה במי שבידו חבילות של משנה רב יוסף הוה קורא אנפשיה ורב תבואות בכח שור כדכתיב בכור שורו הדר לו וכיון ששמו יוסף ובידו הברייתות היה אומר אני בכחי מרבה תבואות כדגרסי הכל צריכין למרי חיטיא גמרא: **אחד** אומר בב' שעות ואחד אומר בג' שעות עדותן קיימת כו' א' אמר בה' ואחד אומר בד' עדותן בטלה. שבחמש חמה במזרח ובד' חמה במערב. ואין אדם טועה בזה. אמר רב שימי בר אשי לא שנו אלא שעות אבל אחד אומר קודם הנץ החמה ואחד אומר אחר הנץ החמה עדותן בטלה ולא אמרי' בגלויא הוה קאי וזהרורי בעלמא הוא דחזא: **היו** מכניסין השני ובודקין אותו נמצאו דבריהם מכוונים פותחין בזכות. אמר אחד מן הנדים יש לי ללמד עליו זכות או א' מן התלמידים אמר יש לי ללמד עליו חובה משתקין אותו. אמר אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו זכות מעלין ומושיבין אותו עמהן ולא היה יורד משם כל היום אם אין ממש בדבריו אבל אם יש ממש בדבריו לא היה יורד משם לעולם.

אפילו אם הוא עצמו הנידון אמר יש לי ללמד זכות לעצמי שומעין לו ובלבד שיהא ממש בדבריו: **מתניתין** מצאו זכות פטרוהו ואם לאו מעבירין דינו למחר ומזדווגין זוגות וממעטין במאכל כו' ולמה אין שותין יין כל היום שנאמר ולרוזנים אי שכר העוסקים ברזי העולם אל ישחכרו. אם טען פוטרי הדיינין מזכירין אותן אם מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו עומדין על המנין י"ב מזכין י"א מחייבין ר"ב מזכין ר"א מחייבין זכאי. י"ב מחייבין ר"א מזכין ואפילו כ"ב מזכין או מחייבין ואחד אומר איני יודע יוסיפו הדיינין כמה מוסיפין שנים שנים עד ע"א. ליו מזכין ול"ה מחייבין זכאי. ליו מחייבין ול"ה מזכין. דגין אלו כנגד אלו עד שיראה א' מן המחייבין דברי המזכין. לא ראו מאי. א"ר חייא פוטרין שאין הורגין ע"פ א' כדקיימא לן לא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה. הטייתך לטובה ע"פ אחד. לרעה ע"פ ב' ומפני מה אין פוטרין אותו מעיקרא אלא מוסיפין כדי שלא יצאו מב"ד מעורבבין כלומר שלא יאמרו מחויב יצא ג) מחזירין אולי יזדמן להיות מזכין ואם לא נזדמן פוטרין אותו. תניא א"ר יוסי כשם שאין מוסיפין על ב"ד של שבעים ואחד כך אין מוסיפין על ב"ד של עשרים ושלשה ומבי דינא קמא פוטרין אותו: **ת"ר** אומרים בדיני ממונות נזדקן הדין ואין אומרים בד"נ נזדקן הדין. מאי נזדקן הדין קש דינא פי' כחש כמו זקן גדול נשאנו בזה הדין כמה ימים עד שנעשה זקן דיי כיון ג) שלא נתברר לנו זכות נחתכהו. אומרים כך בדיני ממונות ואין אומרים כך בדיני נפשות אלא כל מה שנאחרין בדיני נפשות הרי זה משובח. פי' חכם דינא נזדקן כלומר נשאנו בו ונתנו בו עד שנתברר כאור כדכתיב בישישים חכמה. ואפיק' מאי נזדקן הדין חכם דינא. הגדול שבדיינים אומר נזדקן הדין. אע"ג דמשבח נפשיה כל מילי עליה רמי: הדרן עלך היו בודקין

ה) [כנה בגמ' שלפניו מסקינן דאפילו לומר כתוב הכן פרחון כטלה ואולי דגי אחרת היה לו לרבינו לו דע"ם נפל מרבינו ול"ם כוכ). ב) [אולי נ"ל מחייב יצא וכמ"ל]. ג) [לפי' רבינו תמוה דמאי מקשה הגמ' לאיסמא מיבעיא ליה ואולי דגי אחרת היה לו נפונית ול"ע].

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com